

ДО ІСТОРІЇ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ІВАНА ФРАНКА НА ДРОГОБИЧЧИНІ (1920–1936 рр.).

У статті на основі документів, які зберігаються у Львівському національному літературно-меморіальному музеї Івана Франка розповідається про складнощі з вшануванням пам'яті І. Франка у Дрогобицько-Бориславському районі у 20-30-их рр. Тут політичний вплив на населення мала Українська соціал-демократична партія і підпорядковане їй товариство «Робітнича громада ім. Івана Франка», які поєднались з комуністами і утворили протистояння народному національно-визвольному рухові.

Ключові слова ● Дні пам'яті Івана Франка, Гринь Франко, Іван Губицький, «Книга товариства
● «Робітнича громада ім. Ів. Франка» в Дрогобичі. 1912–1932», «Дитяча оселя ім. І.Франка», Рудольф Скибінський, Василь Коцюба, естафета велосипедистів.

Започаткувало вшанування пам'яті Івана Франка Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові, куди за заповітом письменника були передані його бібліотека і архів. З ініціативи вчених НТШ були зібрані рукописи, листи, документи, фотографії, особисті речі Франка, спогади про нього. На основі цих матеріалів у 1924 році в НТШ почали створювати «Кімнату Івана Франка», яку повністю обладнали в 1929 році¹. Матеріали цієї кімнати згодом були передані до новоствореного у 1940 році Музею Івана Франка, який був відкритий у Львові у власному будинку письменника. Бібліотеку і архів І. Франка з Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові в 1950 році передали до Києва в Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка Академії Наук УРСР.

У перші роковини з дня смерті Івана Франка, 28 травня 1917 року, до гробівця на Личаківському цвинтарі у Львові, де тимчасово стояла домовина з прахом

---

¹ Кімната Івана Франка // Стара Україна. Часопис історії і культури. 1924. № 12. С. 5.

покійного, прийшли шанувальники його таланту, вислухали коротку промову проф. М. Лозинського, відспівали «Вічна пам'ять», «Не пора», «Ще не вмерла Україна». З цього часу день смерті письменника прийнято називати «Франковим днем»².

Вшановували пам'ять Івана Франка не тільки в Україні, але й за кордоном, де проживали українці, – у Канаді, США, Аргентині та інших країнах.

Українські емігранти масово створювали товариства імені Івана Франка. Одне з таких товариств було організоване в Філадельфії (США) до других роковин з дня смерті І. Франка. Один із його засновників Д. Якимів видав книжечку про Франка, в якій писав: «Зладив я її на бажанє людей щирих, молодих, віруючих в будучність кращу. Се молоді готові на всяку посвяту люди, котрі згуртувались у Драматично Просвітне Товариство ім. І. Франка, положили собі за ціль учитися та другим в сьому допомогти [...]. В душі кожного народа ім'я його записалось буквами золотими, незатертими! На Акрополісі, Пантеоні, Байрайті йому місце. Чому? Бо сорок кілька літ різьбив великий твір артистичної будови, різьбив душу українського люду [...]. І віднайшов він, відвоював народню мову із попелища, із згирища, відграбав що пісню, словом, що силою постанови веде, зогріває до бою»³.

Особливо хвилююче згадували Івана Франка українські полонені, які у Першу світову війну опинились в таборах: у Відні, Грацу, Венцлярі, Фрайштаті (Австрія), Касіні (Італія), Празі, Варшаві. В одному із таких таборів, у місті Касіні, перебувало 2000 старшин різних національностей, у тому числі 130 українців. До четвертих роковин з дня смерті І. Франка вони влаштували національне свято. Зал, де проходила святкова академія і великий концерт, був прикрашений гербом Соборної України і горельєфом Івана Франка, виліпленим з чорної глини Василем Касіяном (у майбутньому відомим художником). Відкриваючи святочну академію, голова громади Михайло Гринів сказав, «що се свято має на цілі не лише гідне звеличання пам'яті І. Франка – але має розпалити в наших серцях ще святіший огонь любови і самопожертви для Великої Ціли, яку нам сказав Мойсей нашого народу»⁴.

Значною подією у поширенні культу Івана Франка стало святкування 10-річчя від дня смерті письменника. 21 квітня 1926 року у Львові був створений

² *Стець З.* Живий у пам'яті народній. Відзначення перших річниць смерті Івана Франка (1917–1926 рр.) // Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. Львів, 2007. Вип. 7. С. 323–341.

³ *Якимів Д.* Іван Франко. Біографічно-літературний нарис в другі роковини його смерті. Філадельфія : Накладом Просвітно Драматичного Товариства ім. Івана Франка в Філадельфії, 1918. С. 3.

⁴ *Венгринович Роман.* Святочний концерт полонених українських старшин у таборі в Касіні на спомин 4-их роковин смерті Івана Франка. Рукопис (ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 1497).

«Комітет для вшанування 10-ліття смерти Івана Франка», до складу якого увійшли представники українських установ Галичини, Волині, Холмщини, Полісся і Підляшшя. Комітет звернувся до всього українського народу: «Бо тільки спільними силами цілого українського Народу на Україні, під Польщею, в Чехословаччині, в Югославії, Румунії та за далекими океанами – можна буде достойно і гідно вшанувати пам'ять Великого Громадянина, нашого Поета й Учителя Івана Франка»⁵.

Майже одночасно зі Львовом, 27 квітня 1926 року, в Харкові був створений «Всеукраїнський громадський комітет по вшануванню пам'яті Івана Франка». Харківські видавництва «Рух» і «Книгоспілка» здійснили 30-ти томне видання творів І. Франка. Планувалась побудова пам'ятників І. Франкові у Києві, Харкові, Львові та інші заходи. Усе це відбулось ще до знищення «українізації» більшовицькою владою на Східній Україні⁶.

28 травня 1933 року на Личаківському цвинтарі у Львові був відкритий надмогильний пам'ятник І. Франкові (скульптор Сергій Литвиненко).

Завершилась довголітня праця, розпочата ще в 1916 році. Подолано труднощі зі збором грошей на пам'ятник, незгодами різних партій, угруповань, духовенства, заборонами польського уряду, втручанням поліції. Дослідник цих подій Лідія Сирота написала: «Свято відкриття монумента І. Франкові переросло в урочисте, зразково організоване під українськими прапорами і об'єднаними хорами проходження перед пам'ятником, у якому взяли участь всі присутні на цвинтарі»⁷.

Інакше було на Дрогобиччині, особливо в рідному селі письменника. Тут, у 1934 році, селяни хотіли поставити пам'ятник І. Франкові, але їм не вдалось цього зробити. Трагічно закінчились Франківські святкування у 1936 році в Нагуєвичах. Замість свята там вийшла кривава бійка. Про ці події писав Роман Горак у розвідці «Нагуєвичі». 1936 рік» (Трускавець, 1999. «Франкова криниця»). Виявлено додаткові матеріали про ці події, які збереглися у Львівському національному літературно-меморіальному музеї Івана Франка. Це спогади учасників цих подій: Івана Гаврилика, Гриня Франка, Івана Коцюби, Григорія Беніва, Івана Губицького, а також «Книга тов. Робітнича громада ім. Ів. Франка в Дрогобичі. 1912–1932р.», численні фотографії. З усіх цих матеріалів видно, що святкуваннями «Днів пам'яті Івана Франка» на Дрогобиччині керувало культурно-освітнє товариство «Робітнича громада ім. Івана Франка», яке було підпорядковане Українській соціал-демократичній партії. Керівники товариства мали переконання,

---

⁵ В роковини смерти Франка. Український народ! // Новий час. 1926. Ч. 30. С. 14.

⁶ Антонич О. На пам'ятник Івану Франкові (забутий проект документа Гната Хоткевича) // Вісник НТШ. 2016. Ч. 56. С. 66–70.

⁷ Сирота Л. Героїчне та після нього: Франкові роковини в суспільному житті Галичини 1920–1930 рр. // Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. Львів, 2006. Вип. 6. С. 241–290.

що «втілюють в життя ідеї Івана Франка». На початках це товариство зробило багато корисного для збереження української культури в тяжкі часи панування польського режиму, тому воно мало підтримку серед народу Дрогобиччини. Але згодом товариство «Робітнича громада ім. І. Франка», як і вся Українська соціал-демократична партія, поєдналось з комуністами, перейняло радянсько-фільські ідеї і створило протистояння українському національно-визвольному рухові, який у 20–30-і роки сильно почав розвиватись на землях Західної України. Надбання, тяжко здобуті народом, були втрачені. Старання земляків письменника побудувати пам'ятник І. Франкові в Нагуевичах і «Дитячу оселю ім. І. Франка» на місці батьківської садиби не були виконані.

Культурно-освітнє товариство «Робітнича громада ім. Івана Франка» взяло свій початок від товариства «Бібліотека ім. Івана Франка», яке було організоване в грудні 1912 року в Дрогобичі. Один із активних організаторів обох товариств Рудольф Скибінський пояснював: «З поширенням промислу нафтового, з розвитком рафінерій повстає більший попит на робітників, селяни і міщани пролетаризуються. Треба було виперти з рук робітників літературу шкідливу для робітництва, а дати йому змогу читати добрі книжки, книжки, котрі би підносили його духа і його свідомість. В тій цілі в грудні 1912 р. повстає Комітет основателів товариства «Бібліотека ім. Івана Франка в Дрогобичі»⁸.

Першим головою цього товариства став Антін Храбкевич, заступником – Іван Кобилецький, секретарем – Рудольф Скибінський. Розмістилось товариство у приміщенні комітету Української соціал-демократичної партії. Товариство «Бібліотека ім. Івана Франка» зібрало великі книжкові фонди, проводило цікаві культурно-освітні заходи.

Весною 1912 року з ініціативи товариства відбулася зустріч з Іваном Франком. В «руханковому залі» Дрогобича була проведена ця зустріч. Іван Франко читав свою поему «Мойсей». Серед слухачів були зібрані гроші й подаровані хворому письменникові. Це був останній приїзд Івана Франка до міста його юності, останнє прощання з ним.

У роки війни товариство «Бібліотека ім. Івана Франка» не працювало, поновило свою роботу на початку 20-х років. У 1923 році з ініціативи товариства був створений «Комітет будови Дому Івана Франка в Дрогобичі». Проводилась збірка грошей, але ця справа завершена не була.

29 січня 1924 року товариство «Бібліотека ім. І. Франка» було закрито польським урядом. 8 січня 1926 року на його місці утворилось товариство «Робітнича громада ім. Івана Франка» в Дрогобичі. До нього перейшло все майно попереднього товариства. Як подає Р. Скибінський, першими членами-засновниками

---

⁸ З промови Р. Скибінського на святковій Академії в честь 20-ліття започаткування товариства «Робітнича громада ім. Івана Франка». Рукопис (ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 225).

товариства «Робітнича громада ім. Івана Франка» були: Іван Кобилецький, Рудольф Скибінський, Дмитро Шифурка, Михайло Коцко, Іван Катрич, Іван Губицький, Нестор Шкода, Дмитро Юркевич, Микола Уневич, Гриць Вовк, Євстахій Лоек, Дмитро Валага, Осип Фурик, Володимир Гладилевич, Теодор Дережицький.

Головою товариства став робітник Лоек Євстахій, заступником – відомий на той час дрогобицький адвокат Рудольф Скибінський. Він був родом із села Денисова на Тернопільщині, в 1911 році видавав робітничу газету «Голос Підкарпаття», був членом Української соціал-демократичної партії.

Товариство «Робітнича громада ім. І. Франка» розмістилось у приміщенні Робітничого дому. Воно мало свої відділення в Бориславі, Стебнику, Східниці, Добрівлянах, Опаці, які на місцях проводили культурно-освітню роботу. Як згадує один із найстарших засновників товариства Іван Губицький, були добре організовані хори «Бориславський Боян», «Дрогобицький Боян», які давали концерти по селах Дрогобиччини. В їх репертуар входили твори Леонтовича, Лисенка, Матюка, Вахнянина, Січинського, народні пісні. Існував також драматичний гурток, ставили вистави за творами І. Франка «Украдене щастя», «Сон князя Святослава». Урочисто проводились Шевченківські та Франківські вечори. «В репертуарі хору, – згадує Губицький, – постійно були такі твори: “Вічний революціонер”, “Марсельєза”, “На зустріч ясним зорям”, “Червоний прапор”, “Закувала та сива зозуля”, неодноразово виконувався “Інтернаціонал”. Дівчата хористки ніколи не виступали в національному українському вбранні, адже вони були представники пролетаріату, мали зелені блюзочки з бордовими краватками»⁹.

У 1926 році в Україні урочисто відзначалось 10-річчя з дня смерті Івана Франка. На Дрогобиччині були проведені святкування, організовані різними товариствами. Найбільшою активністю виділялось товариство «Робітнича громада ім. Івана Франка».

7 квітня 1926 року у приміщенні «Народного дому» в Дрогобичі це товариство організувало зустріч громадськості з відомим українським письменником, приятелем Івана Франка, Миколою Вороним, який тоді перебував у Львові. М. Вороний поділився цікавими спогадами, розповів про свої зустрічі з І. Франком.

19 червня 1926 року в Дрогобичі товариством «Просвіта» були проведені урочисті збори, на яких з доповіддю про життя і творчість Івана Франка виступив Іван Труш. 20 червня відбулася церковна панахида по Івану Франкові в церкві Святої Трійці. Після панахиди був організований товариством «Пласт» святковий «Похід», в якому взяло участь біля 5000 осіб, переважно, молодь – учні шкіл та студенти.

---

⁹ Губицький І. Вшанування пам'яті Івана Франка в м. Дрогобич в міжвоєнний час / Спогади від І. Губицького записав П. В. Сояк у 1986 році. Машинопис (ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 4695).

21 червня у приміщенні кінотеатру «Штука» відбулися урочисті збори в честь Івана Франка, організовані товариством «Робітнича громада». Як повідомила поліція, «в зборах взяло участь біля 500 осіб обох статей, переважно з робітничо-селянських кіл, між якими було також кілька десятків комуністичних діячів і їх прихильників як з Дрогобича та і з повіту¹⁰. Того ж дня (21 червня) в Дрогобичі відбулося свято вулиці Івана Франка. Дрогобицьке староство, на вимогу товариства «Робітнича громада», дало дозвіл на перейменування вулиці Лішнянської на вулицю Івана Франка.

У своєму виступі на святкуванні Рудольф Скибінський підкреслив, що ідеї Івана Франка здобули велику перемогу, тому що цей самий магістрат, який сорок років тому арештував Франка і етапом вів його до Нагуєвич, тепер змушений був назвати його іменем одну з вулиць міста.

Після успішного проведення святкувань пам'ятних днів І. Франка у 1926 році на Дрогобиччині «Робітнича громада» вирішила підвести підсумок своєї роботи і накреслити завдання на майбутнє.

18 грудня 1932 року в залі «Дому робітничого» відбулась «Академія 20-ліття зорганізованої культурно-освітньої праці серед Українських робітників в Дрогобичі». З основною доповіддю виступив голова «Робітничої громади ім. Івана Франка» в Дрогобичі Рудольф Скибінський. Він розповів про зародження робітничого руху в Галичині, згадав Семена Вітика, «який у великій мірі посунув наперед свідомість українського робітника», похвалив голову УСДП покійного Юліяна Барана і Антона Храбкевича, які «мимо своєї великої свідомости національної не уміли говорити по-українськи». Ширше зупинився на утворенні товариства «Бібліотека ім. Івана Франка», виникненні товариства «Робітнича громада ім. Івана Франка» і його діяльності до 1932 року.

Основну увагу звернув на завдання, які поставило товариство перед українським громадянством Дрогобиччини. Він сказав: «Товариство йде по лінії науки даної робітництву через нашого великого Карла Маркса. Овіяні цею наукою українські робітники боряться за свою будучність на всіх полях життя суспільного, всіми доступними для них засобами в своїх політичних, економічних та культурно-освітніх установах [...]. Ані церква, ані держава, ані школа не дасть робітникові цієї збруї і цієї свідомости, що дає йому культурно-освітня робітнича організація [...] В рядах організації культурно-освітньої, овіяні одним духом, одною спільною ідеєю класової і національної свідомости, побороли мусимо всі перешкоди, всі труднощі, що стоять перед нами. Збудуємо

---

¹⁰ Донесення Дрогобицького староства президії Львівського воеводства про відзначення в Дрогобичі 10-х роковин з дня смерті І. Франка та виступ художника І. Труша на урочистих зборах. // *Іван Франко. Документи і матеріали. 1856–1965.* Київ : Наукова думка, 1966. С. 359.

нову культуру, нову етику, нову школу, нову мораль, нову релігію, нове життя... Соціалізм»¹¹.

Надходили нові святкування пам'яті Івана Франка, в яких «Робітнична громада» хоч і брала участь, але не була керівною. Першою делегацією, яка очолила свято відкриття надмогильного пам'ятника Іванові Франкові на Личаківському цвинтарі у Львові в день 28 травня 1933 року, була делегація з Дрогобича. Земляки письменника поклали до підніжжя пам'ятника залізний вінок у вигляді дубового листа з червоними ягідками горобини і написом: «Каменяреві соціалізму – українські робітники Борислава і Дрогобича» (Вінок зберігається у Львівському музеї Івана Франка)

У цей день на могилу Івана Франка була принесена жменька рідної землі з Нагуєвич. Земляк письменника Василь Коцюба у своїх спогадах розповів, що цю імпрезу організувало туристично-спортивне товариство «Підгір'я» в Дрогобичі. Придбали срібний кубок і кришталеву посудину, до якої поклали грудку землі з того місця, де стояла рідна хата, в якій народився Іван Франко. Естафетою велосипедистів, поетапно з Нагуєвич до Львова, везли дорогоцінний кубок. У місцях зміни естафети кубок передавався спеціально організованим комітетом із рук до рук. На Личаківському цвинтарі велосипедисти Роман Сасик і Нестор Коцюба передали кубок голові Комітету будови пам'ятника. Посуд з землею закопано у могилу, срібний кубок передано до Національного музею у Львові, а пізніше – до новоствореного у 1940 році музею Івана Франка¹².

У 1934 році в Нагуєвичах селяни хотіли поставити пам'ятник Івану Франкові. Про цю подію розповідають спогади Івана Гаврилика та Григорія Франка. Був обраний комітет, головою якого став Іван Гаврилик. До складу комітету, як згадував І. Гаврилик, увійшли: Гринь Франко, Микола Франко, Іван Гаврилик, Микола Добрянський, Гринь Чапля, Михайло Дум'як, Ілько Тимишин, Михайло Кибза, Микола Сеньків. На місці родинної хати Івана Франка мали поставити кам'яний постамент і зверху б'юст письменника, який обіцяли виготовити бориславські робітники. Комітет добився дозволу Дрогобицького староства і надрукував відозву до народу. Це був «Заклик до селян, робітників і трудової інтелігенції», в якому писалось: «Усім ясно, що побудувати пам'ятник Великому поету не може піднятися власними силами і коштами бідне рідне село поета. Комітет в заміреній праці числить на матеріальну і моральну допомогу господарських, професійних, культосвітніх та політичних установ і всіх трудящих

---

¹¹ Протокольний запис виступу Р. Скибінського на Святочній Академії в 20-ліття організованої культурно-освітньої праці серед українських робітників в Дрогобичі. 18. XII. 1932. Рукопис (ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 225).

¹² *Василь Коцюба*. Лист до заступника директора музею Івана Франка від 26 травня 1961 року (Спогад про передачу кубка з землею з Нагуєвич на могилу І. Франка у 1933 році. Рукопис. ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 1530).

які симпатизують ідеям Івана Франка». Іван Гаврилик згадував: «На все вже в нас був дозвіл, і печатку мали, і рахунок в банку. Пам'ятник ми хотіли поставити на місці родинної хати письменника. Одного разу мене викликали в Дрогобич дрогобицькі пани і хотіли, щоби всю справу передати їм. Я відмовився. Подумав, що краще передати в робітничий профсоюз, але коли почали сходитися люди, появилась поліція і все розіграла. В нас було надруковано 3000 відозв, розкладені вже були в конверти і поадресовані. Все це зберігалось в мене і треба було віднести на пошту, але одного разу прийшла поліція, забрали в мене ці відозви і все спалили за хатою. На тому справа з побудовою пам'ятника зупинилась»¹³.

Другі цікаві спогади про життя селян Нагуєвич у 20–30-х роках минулого століття і їх бажання побудувати пам'ятник Франкові, залишив Гринь Захарович Франко – небіж письменника¹⁴. Він розповів: «В році 1933 зродилась думка в Нагуєвських людей, щоб в селі, де уродився наш письменник Іван Франко створити музей і поставити пам'ятник. Селян сьвідомих було небагато, бо ту школа місцева не дбала про науку, всіх, що мали ходити і ті хоть ходили то пожитку з такої науки не мали. [...] Було справді троха людей і щирих, добрих, чесних та уцтивих, що тримали якое своє українське почуте гідно тай високо, ніколи не дармувала читальня, тай кооператива стояла досить високо. За часів, коли я був справником, побудовано філію кооперативи муровану, що коштувала нас коло 5000 золотих. Відтак і радійо кооперативне, що коштувало 800 золотих. Був девчім і поступ і то великий. Аматорський гурт був сильний, мав малий театр, але то на таке село як наше було все замало, на тих, що вели перед у всяких Товариствах сипались різні кари, мов град. Мов саранча ходили різні підлизайкі, підглядачі попід хати і що троха вже донесеня на повітову поліцію, а там як всипали стусанів, то вже й відхотілось усього. В такім-то ріжнім шумовинню та ріжнім галасі всяких галапасів створився у нас комітет будови пам'ятника Письменникови Іванови Франкови. З людей самих найкрасших, а то: 1. Франко Гринь, 2. Михайло Кибза, 3. Іван Гаврилик, 4. Миколай Добрянський, 5. Илько Тимишин, 6. Осиф Твардовский». (Гринь Франко називає трохи інших членів комітету, ніж Іван Гаврилик. Він вказує Осипа Твардовського, але не називає Миколи Франка, Гриня Чаплю, Михайла Дум'яка, Миколу Сенькова. Говорить також, що було надруковано 4000 відозв, а Іван Гаврилик подає 3000).

Щоб заробити грошей на різні витрати, як розповідає Гринь Франко, були дані кілька вистав у сільському театрі. Зробили печатку комітету, заплатили чекове конто в касі ПКО – 30 золотих, надрукували 4000 відозв, купили 4000 чеків

¹³ Оркуш М. Спогади краян про Івана Франка та його родину // Науковий вісник музею Івана Франка у Львові. Львів, 2008. Вип. 8. С. 39.

¹⁴ Гринь Франко. Історія Комітету будови пам'ятника Івана Франка в Нагуєвичях. 1941 р. Рукопис (ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 3029).

у поштової касі у Львові і 4000 конвертів. Розклали у конверти по одній відозві і по одному чеку, все поадресували. Потрібно було одного дня, щоб віднести на пошту. Поліція все викрила, комітет конфіскувала.

І в одних, і других спогадах проглядається провина людей, які належать до різних угруповань. У Івана Гаврилика – це «дрогобицькі пани», які хотіли справу будови пам'ятника взяти у свої руки. У Гриня Гаврилика – винні ті, які подали «Відозву» до робітничої газети «Праця».

Голова комітету Іван Гаврилик був заарештований польською поліцією, матеріали, звезені на будівництво пам'ятника були знищені, зібрані гроші – конфісковані. Пам'ятник Івану Франкові в Нагуєвичах у 1934 році побудований не був. У музеї зберігся лише один примірник «Заклику», копія печатки пам'ятника, спогади Івана Гаврилика і Гриня Франка про цю подію.

Незважаючи на переслідування польських шовіністичних властей та «своїх відступників», як їх називав народ, що переходили в табір комуністів, земляки Івана Франка не покидали думки про гідне пошанування свого геніального письменника.

31 травня 1936 року в Нагуєвичах було організоване свято, присвячене двадцятиліттю з дня смерті Івана Франка. Але з цим святом вийшло ще гірше, ніж з побудовою пам'ятника. Як писала незалежна преса, було «...спрофановано пам'ять про Великого Громадянина й Українського патріота, для якого любов до трудящого народу й усього світа праці була нероздільна від любові рідного народу»¹⁵.

За організацію свята узялось товариство «Робітнича громада» в Дрогобичі. Воно запропонувало до ювілейної дати побудувати в Нагуєвичах «Дитячу оселю імені Івана Франка». Ця оселя планувалася на зразок школи-інтернату, де мали жити і виховуватись діти робітників і селян-бідняків. Для цього потрібно було викупити від родини Франків земельну ділянку, провести будівництво.

Як згадує Іван Губицький, «з цією метою були надруковані в друкарні Левенкопфа в Ринку спеціальні відозви, які безплатно надрукував працівник цієї друкарні Угрин Михайло з вул. Ів. Франка. Відозви були розіслані знайомим землякам по цілому світу. Їх одержали Колінко родом з вул. Ів. Франка та Стецик – коваль, родом з с. Лішня, які працювали в Урагваю, також бувши члени нашої громади, які перебували в Канаді та Америці, де навіть в Детройті видавали газету «Вперед». Цього ж року, тобто 1934, гроші були зібрані і «Робітнича громада» за 2 тисячі злотих купила в Миколи Франка та його родичів Франків осідок, де він народився на хуторі «Гора» з метою, щоб на ньому побудувати музей Ів. Франка і робітничу дитячу оселю».

---

¹⁵ Діло. 1936. 4.VI. С. 4.

Вперше питання про будівництво «Дитячої оселі» обговорювалося 16 грудня 1934 року на краєвому з'їзді товариств «Робітнича громада» в Дрогобичі. У липні 1935 року був створений «Комітет Будови Української Робітничої Діточої Оселі ім. Івана Франка в Дрогобичі». Головою комітету обрано адвоката Рудольфа Скибінського. До складу комітету увійшов відділ «Робітничої громади» в Дрогобичі та представники гуртків Львова, Борислава, Східниці, Стебника, Добрівлян, Калуша, Стрия.

2 листопада 1935 року Комітет провів у Нагуєвичах багатолюдні збори, на які прибули селяни з навколишніх сіл, робітники з Дрогобича, Борислава. Комітет закупив від родини Франків площу під оселю – на тому місці, де стояла хата, в якій народився Франко.

З цього приводу у пам'ятній книзі «Товариства «Робітнича громада» був зроблений запис про те, що 2 листопада 1935 року «Робітнича громада» набула на власність від родини Івана Франка оселю, де народився письменник. Під цим записом поставили свої підписи брат письменника Захар Франко, його сини Гринь і Микола, дружина Гриня Тетяна, дружина Миколи Розалія та 13 присутніх членів «Робітничої громади»¹⁶.

Дальша праця Комітету була утруднена через брак коштів на будівництво. У лютому 1936 року Комітет будови звернувся до Управи товариства «Робітнича громада» за допомогою. У їх зверненні писалось: «Хвальна Управо! Двадцять літ минає того року, як помер у Львові Др. Іван Франко. Ім'я Його голосне не тільки серед українського робітництва і селянства, але теж і серед пролетаріату інших національностей, бо всі свої молодечі сили, палкі пориви горячого серця віддав він на службу загально-соціалістичного руху. Загально відома Його праця в польських соціалістичних організаціях, жидівська тематика Його творів, статті в німецьких часописах, тощо. Він склав першу програму Робітників Галичини. Працюючи в часах, коли соціалістичний рух в Галичині ставив перші кроки, наражений був на часті переслідування, кількаразово тюрму [...]. Оселя матиме велике значення для робітництва, бо вирве бодай на кілька місяців дітвору з жахливих умов житя, а крім того в захисті і в оселі виховуватимуться діти українських робітників в ідеях Івана Франка на вірних синів робітничої кляси, на борців за краще завтра. Хай в 20-літні роковини смерти Великого Борця за права і Волю працюючих мас стануть підвалини під живий пам'ятник великого «Каменяра», що один з перших розбивав скалу темноти і неволі на галицькій землі [...]. Тому звертаємося до Вас з проханням за

¹⁶ Автограф книги «Тов. Робітнича Громада ім. І. Франка в Дрогобичі. 1912–1932» знаходиться у фондах Львівського національного літературно-меморіального музею Івана Франка (Група «Ор». Інв. № 225). У цій книзі, окрім згаданого запису родини Франків, подані прізвища учасників загальних зборів товариства, які відбувалися у 1926–1932 роках, а також промови на святкуванні 20-річчя товариства «Робітнича громада».

поміччю. Будуйте разом з нами першу, українську, робітничу, діточу оселю і захист ім. Івана Франка в Нагуєвичах»¹⁷. Цю відозву підписали тридцять дев'ять членів комітету.

Осіною 1935 року Захар Франко, разом зі своїм наймолодшим сином Миколою розібрали свою хату і перенесли її на інше місце, неподалік Війтової гори. У цій хаті поселився Захар Франко з сином Миколою і його сім'єю Розалією і їх маленькими дітьми Михайлом та Стефанією. Микола був членом КПЗУ. У 1941 році Миколу і його дружину Розалію розстріляли німці. Їх маленьких дітей взяв на виховання родич Михайло Кушнір. У 1942 році помер Захар Франко. У 1946 році у цій хаті вперше було відкрито літературно-меморіальний музей Івана Франка, директором якого став старший брат Миколи – Григорій Захарович Франко.

Про пам'ятні ювілейні Франківські дні в Нагуєвичах у 1936 році широко і об'єктивно писала газета «Діло»: «З приводу 20-ліття смерті І. Франка управа дрогобицької УСДП уладила в дні 31 травня ц.р. Франкове свято в Нагуєвичах. Про те свято було повідомлене й запрошене на нього все українське громадянство і безумовно організатори мали найкращу волю. Однак з тим святом скоїлось щось таке, як нещодавно зі з'їздом «діячів культури» у Львові і з нагоди вирішили скористати комуністи й уладили черговий бешкет»¹⁸. Далі газета «Діло» інформувала, що на святкування двадцятиліття з дня смерті Івана Франка до Нагуєвич прибуло багато людей, делегацій різних партій. На місці садиби, під відкритим небом, влаштовано святкову естраду. Над портретом Івана Франка був прикріплений тризуб, завітчаний жовто-синіми китицями. По обох сторонах портрету стояли червоні прапори. Свято мало розпочатись о 2-гій годині пополудні.

Ще перед офіційним відкриттям академії, на естраду вийшла делегація Польської партії соціалістичної, розгорнула свій червоний прапор. Молодики зірвали тризуб і жовто-блакитні стрічки, кинули їх на землю, потоптали ногами. Невеликий гурт хлопців та дівчат зі співом «Не пора» увійшли на естраду. Почалася бійка. «На відділ молодих хлопців і дівчат кидається під проводом жидівських молодців група ріжнонаціональних гостей. Літають в воздуху крісла, лискають ножі».

Після цього почалася «академія». Виступав Рудольф Скибінський, Володимир Старосольський, представники Польської партії соціалістичної, закликали до організації польського «людового фронту», який забезпечить польській державі та в ній українському народові щасливе життя. Не було на тім святі жодної української установи дрогобицького повіту, крім однієї читальні, яка несла червоний транспарант.

---

¹⁷ ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 4160.

¹⁸ Діло. 1936. 4.VI. С. 4.

Збереглися спогади Беніва Григорія Володимировича, колишнього члена КПЗУ, члена оргкомітету по відзначенню 20-річчя з дня смерті Івана Франка. Він розповів, що в листопаді 1918 року в Дрогобичі була створена перша в Західній Україні комуністична група під назвою «Соціалістів-комуністів», на чолі якої стояли В. Коцко, І. Кушнір, Г. Михаць. Ця група побільшувалась, перетворювалась у все сильнішу партію. Ця партія взяла участь у святкуванні в Нагуєвичах роковин Івана Франка. Більша частина спогадів Беніва – вихвалання радянської влади в СРСР. Спогади переповнені ненавистю до «українських буржуазних націоналістів». У них проглядається підступна, лицемірна роль, яку відіграли комуністи у зриві Франківського свята та скоєнні кривавого побою. Бенів пише: «У 1936 році Комуністична партія Західної України (КПЗУ) звернулась до всіх робітників і селян, до трудової інтелігенції, до українських буржуазних націоналістів, з закликком взяти участь у відзначенні 20-ти річчя від дня смерті видатного діяча українського народу, революціонера-демократа Івана Яковича Франка. Для цього було створено Оргкомітет, в який входили: комуністи, комсомольці, представники від соціал-демократичних організацій. Було назначено день проведення – неділя в травні 1936 року, в день смерті І. Я. Франка, було побудовано сцену на 200 чол. учасників зведеного хору від товариств “Просвіта” і “Каменярі” ім. І. Я. Франка”, оформлено червоними прапорами, плакатами, гаслами, закликами. По середині сцени панно, на якому красувався червоний килим, а на килимі великий портрет І. Я. Франка. Ми, члени Оргкомітету, коли все було готове, в суботу вечером розійшлись по домам. Вночі в суботу українські буржуазні націоналісти переобладнали на жовто-блакитно, по націоналістичному. У неділю ранком ми, члени оргкомітету, приїхали і побачили таку картину, взялись за роботу і переобладнали сцену так, як вона була. На відзначення 20-річчя від дня смерті І. Я. Франка прибуло коло 12000 чоловік від організацій робітників і селян, трудової інтелігенції, молоді від усієї Західної України. Був накреслений порядок проведення відзначення: зведений хор у складі 200 ч. мав виконати гімн І. Я. Франка “Вічний революціонер”, був підготовлений гімн “Інтеранціонал”. Після виконання гімнів виступи представників від організацій, а після виступів – концерт. Відкриття відзначення дня смерті було назначено на 2 години дня. Около 2 години дня в неділю, перед початком відкриття, а на сцені вже був зведений хор 200 чол. З лісу, недалеко від садиби зібралось понад 500 чол. українсько-буржуазних націоналістів під жовто-блакитним прапором, пройшли тріумфальну арку, під саму сцену з сокирами в руках вони рвались на сцену, щоб знищити червоне оформлення, вони дуже не любили червоних прапорів. В той час над їхніми головами засвітили крісла, на яких стояли учасники хору. Началась бійка [...] А також хочу нагадати, що були присутні около 100 поліцаїв і під час бійки вони стояли в стороні не вмішувались».

Дуже коротко, кількома словами Григорій Володимирович Бенів (колишній член КПЗУ, ветеран КППС з 1930 р.) розповідає про подальше «святкування» і про те, як народ «випроваджував» комуністів зі свята в Нагуєвичах: «Українські буржуазні націоналісти за селом Нагуєвичі, недалеко від садиби І. Я. Франка організували напад під криком “бий комуністів”, пішли в наступ, почалась знову бійка». «У сусідньому селі Унятичі, коли ми піднімались під гору [...] оунівці почали кидати на нас, учасників, камінням [...]. Дальше по нашому шляху стояло село Лішня, недалеко Дрогобича. Коли ми підходили до села, українські буржуазні націоналісти, оунівці, стали бити у церковні дзвони, – проти нас виступили мужчини, озброєні у вили, лопати і всяким сільськогосподарським інструментом, з криком “бий комуністів”»¹⁹.

Як писали газети, в результаті кривавої розправи, яка відбулась перед початком Франкового свята і після нього, приміщено кільканадцять тяжко ранених осіб у Дрогобицькому шпиталю. Поліція збоку спостерігала, як б'ються люди, але у внутрішні справи не втручалась.

У червні 1936 року була видана «Відозва Окружного комітету Нафтового басейну Комуністичної партії Західної України до трудящих Західної України у зв'язку з 20-річчям з дня смерті І.Франка». «Відозва» закликала різні партії створити «одноцілий Народний фронт» разом з комуністами проти Українського націонал-демократичного об'єднання. «До всіх класових українських організацій! Збудувати дитячу оселю ім. Франка Івана ми зможемо спільними силами усіх українських організацій. Працюючі маси польські і жидівські все декларують свою готовність допомогти. Будуючи цей дім-оселю, розбудовуватимемо одноцілий і Народний фронт в боротьбі о реалізацію франківських ідей», – писали комуністи²⁰.

Народ не послухав їх закликів. «Дитяча оселя імені Івана Франка» в Нагуєвичах побудована не була. Невідомо, де поділися гроші, зібрані на будівництво.

Так польський уряд успішно використав незгоди між українськими партіями, дії Української соціал-демократичної партії, яка поєдналась з польськими соціал-демократами та комуністами, для придушення українського національно-визвольного руху 30-х років, який сильно почав розвиватись.

З приходом радянської влади на Західну Україну проти учасників українського національно-визвольного руху був вчинений більшовицький терор. Не «пощастило» і українським соціал-демократам та комуністам (КПЗУ) – багато з них були вивезені до Сибіру.

---

¹⁹ Бенів Гр. Як ми відзначали 20-ти річчя від дня смерті на Дрогобиччині нашого земляка революціонера-демократа Івана Яковича Франка. Рукопис (ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 2434).

²⁰ Іван Франко. Документи і матеріали. 1856–1965. Київ, 1966. С. 382.

В Нагуєвичих земельна ділянка, де була хата батьків Івана Франка, заросла буйною травою. При дорозі стояла таблиця, уквітчана вінком з написом: «Тут була хата, де у 1856 році народився Іван Франко».

Лише через кілька десятиліть, у 1981 році, зусиллями працівників Львівського державного літературно-меморіального музею Івана Франка та його філіалу в Нагуєвичих, при допомозі Львівського музею архітектури та побуту і підтримці громадськості, на тому священному місці, де народився Іван Франко, була відбудована садиба батьків Івана Франка: хата, кузня, клуня-стайня-стодола, шпихлір, криниця, обороги, пасіка, сад.

З 2006 року це – Музей-заповідник Івана Франка в Нагуєвичих.

№ 1

Запис у книзі «Тов. Робітнича громада ім. І. Франка в Дрогобичі 1912–1932» 2 листопада 1935 року.

В день набуття оселі, де прийшов на світ наш геній Іван Франко – в Нагуєвичих – на власність «Кружка Товариства українських робітників «Робітнича громада» в Дрогобичі – для пам'яті цієї внеслої хвилі вписалася родина Франка і присутні члени «Робітничої громади» в Дрогобичі.

Дрогобич, дня 2 листопада 1935.

Захарій Франко, Франко Гринь, Микола Франко, Рузя Франко, Таня Франко, О. Смольницький, Лоск Євстахій, Нестор Шкода, Губицький Іван, Іван Катрич, Кушнір Віктор, Дережицький Т., Смиколіз Василь, Вельгуш Євген, К. Скатчук, Михайло Катрич, Тимків Євген, Должанська Я.

ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 225.

№ 2

Лист Василя Коцюби до Музею Івана Франка у Львові.

Заміснику директора
музею Івана Франка у Львові

Згідно з Вашою просьбою в принагідній розмові зі мною розповісти історію срібного кубка експонованого в музеї, пишу про те, що знаю і що пам'ятаю.

На день 28 травня 1933 року було назначене врочисте відкриття пам'ятника на могилі Івана Франка на Личаківському цвинтарі (проекту скульптора Литвиненка!)

Знаючи про це заздалегідь, управа туристично-спортивного товариства «Підгір'я» в Дрогобичі рішила також причинитись до звеличання пам'яті Великого Сина дрогобицької землі.

Було вирішено закупити з фондів товариства срібний кубок та невелику кришталеву посуду з кришкою. В цій посуді мала бути вміщена жмінка землі з місця, де стояла рідна хата поета в Нагуєвичах. На срібному кубку був вигравіруваний відповідний напис (який – зараз точно не пам'ятаю!). Кубок з вміщеною в ньому посудю з землею мала перевезти з Нагуєвич до Львова естафета (тоді штафета!) наколесників (велосипедистів) наколесницької (велосипедної) секції туристично-спортивного товариства «Підгір'я».

Відстань Нагуєвичі-Львів було розділено на чотири етапи: Нагуєвичі – Дрогобич, Дрогобич – Стрий, Стрий – Миколаїв та Миколаїв – Львів. На кожному етапі їхало двох людей і один із них на грудях мав прив'язаний стрічкою кубок.

День наперед, тобто 27 травня 1933 року спортсмени були вислані до Нагуєвич, Стрия та Миколаєва. Естафеті не йшло про якийсь рекорд, а про врочистий характер імпрези і тому в місцях зміни естафети кубок передавався спеціальним комітетом із рук у руки з виголошеннями короткої відповідної промови.

Ч. 28 травня 1933 року ооколо 3-ох годин ранку перша пара спортсменів прийняла кубок з дорогою землею в Нагуєвичах, щоб у Дрогобичі передати його другій парі, та з черги передала його третій парі в Стрию, а та – четвертій в Миколаєві.

На зустріч останній парі по стрийській шосі на кілька кілометрів від Львова виїхала група львівських велосипедистів і в їх оточенні велосипедисти «Підгір'я» – Роман Сасик та Нестор Коцюба вїїхали ооколо 10.00 годин на Личаківський цвинтар, де передали кубок голові Комітету будови пам'ятника, а кубок передав пізнійше (здається) в Український Національний Музей у Львові. На жаль, прізвищ усіх спортсменів не пам'ятаю, тільки двох останніх, яких я назвав (один із них це мій молодший брат, зараз проживає в Польщі).

Стільки знаю і пам'ятаю про цю подію. – До цього листа долучаю ще репродукцію фотографій зроблених в момент прибуття велосипедистів на Личаківський цвинтар і вміщеній в одній із українських газет у Львові (в якій саме, не пам'ятаю), на другій фотографії мій брат, Нестор Коцюба, на передовій естафети.

З повагою до Вас

Василь Коцюба

Львів, вул. Маяковського, № 12, кв.2

У Львові, 26 травня 1961 року.

ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 1530. Рукопис.

№3

Спогад Гриня Франка «Історія Комітету будови
пам'ятника Івана Франка в Нагуєвичях»

В році 1933 зродилась думка в Нагуєвських людей, щоб в селі, де уродився наш письменник Іван Франко створити музей і поставити пам'ятник. Селян свідомих було небагато, бо ту школа місцева не дбала про науку, хоч всі, що мали ходити і ті хоть ходили, то пожитку з такої науки не мали. В висших клясах 5 і 6 вчили майже нічо: от виробити з дерева ціп тай вили, граблі та ліпити з глини ріжного роду мисчини та горнята та файки – і от була ціла наука, а часом ше про якісь там польські Крулі та Кракусів було оповідане та всякі ріжні байки про польських панів та цмоків. Хлопці старші, що то вже научились потроха писати і читати, опісля заледво свій підпис якось потрафляли зліпити. Не хотіли ходити до тих висших кляс – чоґо задармо збавляти часу тай псути чобіт? – так само і дівчата до висших кляс ходили лише по кількоро. Учителъ зі всіх висших кляс зганяв до одної кляси зі всіх 4, 5, 6, 7 кляси, оповідав кілька байок тай Отченаш і Богородице – тай додому. Родичі дітей, коли довідалися, яка то наука відбувається, перестали посилати дітей до школи. Кар шкільних якось не було і так в цілому селі людей, що без школи навчилися читати та писати, було дуже мало. Село наше вже здавен давна не мало учителя, а хоть часом і приїхав якийсь чоловік, що був би село довів до просвіти, зараз таких людей вигризли з села, а лише оставили таких, шо нічоґо не учили. Ходили собі по полю та витолочували людям траву та збіґе, вистрілюючи людські пси та коні. Шкільна наука стояла так низько, якби десь далеко в горах, вертепах сто миль за турков. В такім то рівени науковім стояло наше село від вічних часів. І не диво, що за польских часів мали ту місце всякі щайки нічних купців тай забіяк, що не лише кури, але і свині вже почали витягати зі стайнів у ліпших господарів. Ба і на виднійших людей вплинула польска поліція: попіддурювала їх та всякими протекциями їх обдаровувала, як дерево з ліса, худоби польоване по полю тай лісах і всякі інші протекції. На людей, що не хотіли піддатись такій то політиці польскої поліції, винаходжувано всякі чорні справки, ріжні кари, а їх було безліч. Отак часом їхав до міста дорогою, забув дома табличку від воза – 5 золотих кари; незембельовані коні – 5 золотих кари; не поїхав правою стороною – 5 золотих кари; став у Дрогобичі десь на улиці хвильку – 5 золотих кари; на оборі санітарна комісія за гноївку – 5 золотих кари; за непобілене в стайні – 5 золотих кари; за невиметений комен – 5 золотих кари; з пса, коли загавкав на жандарма – 5 золотих кари; за непобудований виходок – 5 золотих кари; тай коли не був виходок чистий після пляну – 5 золотих кари; за непобілений паркан попри дорогу – 10 золотих кари; за непобудований паркан попри дорогу після державного пляну – 20 золотих кари; а коли придибав господаря, що їхав до міста, а коні не були куті,

то зараз брав до коваля, розказав коні ті підкувати, а пізніше прийшло через староство околя 30 або й 40 золотих – залежало як собі коваль почислив. За лісові ріжні переступки то було стілько, що й волосся на голові тільки нема, як малини, гриби, ягоди, черниці, траву, рідше сухе галуззя – за те все сипали так грубо, що аж волосся дибом ставало. А коли хто упімнувся, що за богато єму присудили, то комісар давав зараз дубельтово і еще за упор 50 золотих кари і 1 місяць кременалу. Мені за кавалок дерева присудили 50 золотих. Коли опімнувся, що се завелика кара, то мені додав еще 50 і місяць кременалу. І от так ту в нашому селі жилось людям за славної Польщі: зі всіх боків налазило всякої погани лише, щоб на люкатись з нашого бідного народу.

Було справді троха людей і щирих, добрих, чесних та уцтивих, що тримали якось своє українське почутє гідно тай високо, ніколи не дармувала читальня, тай кооператива стояла досить високо. За часів, коли я був справником, побудовано філію кооперативи муровану, що коштовала нас коло 5000 золотих. Відтак і радійо кооперативне, що коштовало 800 золотих. Був девчім і поступ і то великий. Аматорський гурт був сильний, мав малий театр, але то на таке село як наше було все замало, на тих, що вели перед у всяких Товариствах сипались різні кари, мов град. Мов саранча ходили різні підлизайки, підглядачі попід хати і що троха – вже донесення на повітову поліцію, а там як всипали стусанів, то вже й відхотілось усього.

В такім-то ріжнім шумовинню та ріжнім галасі всяких галапасів створився у нас комітет будови памятника письменникови Іванови Франкови. З людей самих найкрасших, а то: 1. Франко Гринь, 2. Михайло Кибза, 3. Іван Гаврилик, 4. Миколай Добрянський, 5. Илько Тимишин, 6. Осиф Твардовський. Нікому не приходило на гадку що ще й з тих людей знайдуться зрадники та ще вичікували слушного часу коли і кому запродали справу. Всамперед ми взялись до вистав, щоб заробити троха грошей на покриття всяких видатків. Гроші з вистав впливали час до часу і ми робили діло, як нам було задачею. Насамперед ми заплатили чекове конто в касі П.К.О. 30 золотих; відтак купили 4000 чеків у поштової касі у Львові і 4000 коверт та дістали підручник, що було в нім околя 5000 по цілому світу ріжних товариств та редакцій, тай кооператив, Соколів тай ріжного рода по всему світу Товариств, дали видруковати 4000 відозв. Тай поволи ми адресовали ті коверти, уклали в них по одній відозві і по одному чеку. В надії, що суспільність нам поможе в так великім ділі – ми в це вірили свято і було б так і сталось, навіть виробили вже й пляни, тай печатку й коверти всі поадресовано і малисьмо завести до Дрогобича на почту оплатити, тай на оплату були вже в нас гроші – ще один день і було вже все скінчилось добре. Однак тут чигали злі духи, щоб те все завалити. Їх туди підштифтувала польска поліція і от таки з нашого комітету знайшлось аж трох, що то все завалили. Придурили голову Івана Гаврилика, що той дав їм печатку комітету. Тай разом у хаті Іван Чапля, Гаврилик і Тимишин та Добжанський, що став пізніше організатором загородової

шляхти – вони-то разом написали подібну як наша відозва до газети «Праця», що тоді виходила у Львові яко робітничка газета. І ми мали вже їхати до Дрогобича відвезти те все на пошту, а тим часом поліція закрила і газету з відозвою, тай наш Комітет сконфіскувала. Тоді нас других трох з комітету до Гаврилика, що ви наробили, а він все відмовлявся, що его намовили Добжанський тай Чапля та Тишин і так закінчилась наша думка, що впала жертвою зради підшитих ляхами недолюдків, котрі нераз вже оказались зрадниками у народній справі. Пізніше так та загорова шляхта розрослась, що навіть своїх дітей відділили в школі окремо від хлопських, тай до них ксьондз польський приїжджав з Підбужа на релігію. А з нашими дітьми ніколи навіть не хотілись здибати, кажучи: я не хочу з хлопами ходити до школи тай Отченаш та Богородице говорити. В селі повстало собі два ворожі табори. Кооперація наша падала з дня на день. Зате їх кооператива у приватника Івана Чаплі було аж дві філії і то в сам час найгірший. Загородовці всі стали ворогами нашої кооперативи. Зате свою підтримували всі різні пенсіонати, як інваліди, учителі – все купувало у приватника та його філіях, разом з поліцією справляли бали, що тяглись і по кілька днів. А нашу кооперативу обкрадали все новими вломами та сотнями панками, що то спричинювало упадок. А довело до того польске правління. От приїжджа до села сотня польских забіяк, всі як кати, на конях заїзджають до уряду громадського до солтиса – а ним був Добжанський, дістаючи списаних на папері людей, які ще живуть для свого народу – ці псотники заходять темною ночью до кожного до хати, забирають його з собою. А два мусіли запрягати свої коні до возів тай їхати з ними де і пощо – не знати. В темну ніч коло півночі їхали дві фіри догори селом та все до фіри приводили людей, що не сміли ані словечком муркнути, аж вкінці заїхали на сам край села дорогою до ліса, тай лісом далеко поза село в так звану Страшну дебру. На фірах їхало людей по десять чоловіка, а що ніч була дуже темна, їм немож було нічого говорити, той не знали з ким їдуть і де їдуть, аж нараз заїхали над дебру. Спинили фіри та казали усім позлазити з возів та йти в дебру на долину, тут зараз на розі клали огонь тай наші нещасливі спізнали оден другого при світлі огню. Коло вогню порались старшини тай мабуть придумували яку то операцію мають зробити для Нагуєвських проводирів українського руху. Придумали от таке по сто (100) гумових нагаїв польских та по 20 (двайцять) стусанів попід ребра, щоб кождому всамперед нагнати кольки, а потім буки. З людей зробили велике колесо і поодному брали до середини, де вже два польскі геркуліси, правдиві різники, відраховували по десять стусанів кождому, та то була з тим довша церемонія. Бо коли оден – з одного боку, а другий – з другого дали по стусанови, то чоловік сей відразу повалився на землю, тоді третій приходив з нагаєм гумовим та давай його підратовувати, щоб міг відбирати дальші стусани. І так за кождим ударом двох стусанів падав нещасливець на землю та все його піднімали. Аж коли впав десятий раз, вже не піднімали, приходив ту свіжий і знов та сама історія. Аж коли так перебили всіх, тоді вже всі лежали як снопи на землі,

омліваючи з болю. Славна льотна жандармерія зробила павзу тай порадиласть що по 100 (сто) буків вже ті не витримають, от дати їм лише по 25-ти. Зараз брали з купи по одному, та давай рахувати оден з одного боку, а другий – з другого з нагаями, рахуют оден, а б'є двох. Так перебили усіх тай повиносили їх вже на плечах на вози, поскладали якось ті вози, погасивши огонь, поїхали, втекали кіньми до села. В село вже не їхали. Сотня забіяків полишились у лісничівці, лише двох поїхали обома фірами в село, стали тай пішли собі до своїх на лісничівку, а ті збиті до смерти позіставили вночи на дорозі в селі, аж варта селова дала знати, що суть тоти, що їх забрали звечора польські кати. На другий день поїхали з Нагуєвич усі ті побиті до лікарів та шпиталів, вичікуючи смерти. А в селі тим часом бушувала загорова шляхта, що то за якусь дурну обіцянку продавала свого рідного брата. Кожного дня по полю та й селом ходили, кожен день ті заґродової шляхти з дубельтівками на плечах, стріляючи по полю та оборах людські пси та коти. Відгрожуючись кождому нашому працівникови кооперативному чи читальному. Тепер одна Польща, не було і не буде ніякої України. В таких то радісних та благодатних часах жили всі наші кращі люде, не засиплюючи ні одної ночі, сподіваючись в кождій хаті непроханих гостей. А другий раз ті всі побої не було сили витримати, тай ніхто вже з тих побитих не ночував вдома стільки місяців. Аж коли вже троха успокоїлось, та й заґродова шляхта також побоювалася о свою шкіру. Рух та розвиток нашого українського народу деякий час по таких селах, де переїздилася лютня жандармерія, припинився. Заґродовці богато кращих людей запроторили до тюрми, як з Унятич Тустановского, тай около 15 людей з села Брониля Дрогобицького повіту, Дерижич, Попелів та Нагуєвич тай Волі Якубової. Ба часом на інші способи брались - нападали на хату вночи тай убивали на смерть кого лише уважали за свого противника. Так було в селі Унятичах: напала банда вночи організована заґродовою шляхтою тай поліцією, напавши ночью на хату молодого Стапака. Сам Стапак якось, видержись оббитий як-небудь, а жінку так побили, що до доби й померла. Кождий чоловік в селі, де була та шляхотська зараза, сподівався кождого дня того самого. І не диво, що в нас у комітет увійшли люди нібито найкращі, однак польська поліція то все перекупила, а одного таки зробила організатором того шляхоцького зрадницького сміття, дала йому спрмогу вийти. Солтисам, тай лавникам, тай поборцям всяких податків, котрим не було кінця. Винадгородили свого служаку за допродавження до ліквідації Комітету будови пам'ятника Іванови Франкови в селі Нагуєвичах і отим же позістав спогад, шо щось було і в нас людей, що хотіли увіковічити пам'яті свого Письменника, однак уся робота впала жертвою зради. Та прийде час, що і зрада дістане свою належиту заплату. В серцях людських все зберігаєсь, все памятаєсь, а час рахунку недалекий.

Нагуєвичі 10/5 1941. *Франко Гринь.*

ЛНЛММІФ. Фонди музею. – Група «Ор». – Інв. № 3029. – Рукопис.

№4

Спогади Івана Губицького «Вшанування пам'яті Івана Франка в м. Дрогобич в міжвоєнний час», записані П. В. Сов'яком у 1986 році²¹.

Дрогобич, місто де Іван Франко провів свої молоді літа, де пройшла його юність, де набирался сил й відваги для титанічного злету до вершин науки й вершин пізнання.

Місто, до якого він не раз линув думками і мріями, коли не було змоги його відвідати.

Місто, яке його добре знало, поважало і чекало з нетерпінням його приїзду. Мешканці якого до нього тягнулися, щоб почути мудре слово, чи мудру пораду.

Як оповідає кровний мешканець Дрогобича Губицький Іван Михайлович, який народився 6 жовтня 1901 року по вул. Чесного Хреста (зараз вулиця Пушкіна). В 1907 р. я пішов в перший клас державної народної 4-кл. школи по вул. Чесного Хреста, яку давніше називали Зварицька. А в 1912 році весною, коли я кінчав 4-й клас згаданої школи, вчитель чоловічої школи ім. Конарського Лопата Павло, який одночасно був настоятелем у бурсі по вул. Чесного Хреста, а я якраз жив в цій бурсі, бо мати поїхала в Америку на заробітки, взяв нас бурсаків і привів до великого дерев'яного спортивного залу коло Малого ринку зараз вул. Л. Українки, (де зараз знаходиться магазин «Все для дітей»). Там вперше мені вдалося побачити Івана Франка. Інтелігенція міста, а також мешканці Дрогобича старанно готувались до тієї зустрічі і дуже тепло зустріли свого відомого краянина. Заля була святково прибраною, на стіні висів його портрет, декуди на стінах були повпихані зелені галузки маю.

А він сидів за столом і читав свою славнозвісну поему «Мойсей». Читав дуже тихо, але в залі панувала напружена тиша. І ми збиточні бурсаки не сміли навіть поворохнутися, уважно дивилися на старенького, зхворілого і навіть знищеного чоловіка, який по суті листків не міг перегорнути і це за нього мусів робити вчитель чол. школи ім. Конарського Ратальський. Все це викликало повагу до шанованого старця, наділяло його серпанком якоїсь святкової таємничості. Хоч я більше ніж впевнений, що всі, що були на зустрічі, знали поему і не один раз читали її. Але..., що поему читав сам Франко, мало неабияке значення, який в наших очах виростав до самого Мойсея. Все це вселяло віру і надію. Саме таким він закарбувався в нашій пам'яті.

²¹ Кожна сторінка пропонованих спогадів авторизована Іваном Губицьким, про що свідчить його власноручний підпис.

Іван Михайлович Губицький (1901–1995) у 20–30-х рр. ХХ ст. брав активну участь у громадсько-політичному житті Дрогобиччини. З приходом радянської влади на Західну Україну був заарештований. Більше 30 літ пробув у сибірському засланні. Повернувся на батьківщину. Помер у Дрогобичі.

Франко прочитав свою поему на запрошення бібліотеки ім. Івана Франка, яка була прибудовкою УСДП, а саме його комітету, на чолі якого був прогресивно настроєний адвокат Рудольф Скибінський, родом з Тернопільщини із села Денисова, який ще в 1911 році видавав робітничу газету «Голос Підкарпаття» та Кобилецького Івана, Лоека Евстахія, Валігури. Вступ до салі був вільний, але кожен, хто прибув на зустріч, знаючи в якому тяжкому матеріальному скруті знаходиться Франко, вважали за свій обов'язок внести добровільну датку за помочи. Зібрані гроші були тут же вручені Франкові. Чи ще ходив оглядати місто, не відомо, але казали опісля, що то був його останній приїзд до Дрогобича. Хто з ним приїхав не пригадує, але сам приїхати не міг, був досить безсилий.

Біля салі можна було почути недоречні слова пихатих поляків: «Диви, диви, збирають великому жебракові!» Хочеться відповісти тим шляхетним неборакам. Що поробиш? Який народ! То таких верховодів мав. Ми цим не встидалися, адже ми були нацією обездолених.

З приходом польських військ в 1919 році в м. Дрогобич, українські товариства і організації були закриті і розгромлені.

А вже в 1920 році після підписання Ризького договору партія УСДП була легалізована і бібліотека Ів. Франка знову запрацювала. Але 30 січня 1924 року УСДП знову закрито у тому числі бібліотеку. На їх місці в 1925 році в м. Дрогобичі було засноване культурно-освітнє товариство «Робітнича громада ім. Івана Франка». Для відкриття товариства потрібно було 12 підписів, ось ця славна дванадцятка: Скибінський Рудольф, Кобилецький Іван, Смольницький Осип, Коцко Михайло, Гладилевич Теофіл, Юркевич Дмитро, Уневич Микола, Катрич Іван, Смикуліс Василь, Кобільник Гриць, Губицький Іван, Шкода Нестор.

З самого початку свого існування «Робітнича громада» не мала свого приміщення і мусіла винаймати одну кімнату в будинку Терлецького по Стрийській вулиці, потім взагалі мандрувала по цілому Дрогобичу. Аж нарешті знайшла своє постійне місце в будинку профспілок нафтовиків, так званому «Робітничому домі» (зараз вулиця Міцкевича, будинок редакції газети «Радянське слово»). Головою товариства став робітник «Саліни» Лоек Евстахій, а заступником Скибінський Рудольф. Восени 1925 року члени «Робітничої громади» ім. Ів. Франка вирішили, що було би добре в десятю річницю з дня смерті І. Франка одну з вулиць м. Дрогобича назвати його іменем.

Було внесено відповідне прохання до міської Ради. Кобилецький Іван наполягав за перейменування вулиці Бориславської, адже колись на ній в коваля Поплавського та Кошицької проживав Франко. Іван Кобилецький, який був родом з Ясениці Сільної, був з тих людей, який не просто любив і поважав свого земляка, а його обожнював. Він міг годинами оповідати нам, молодим робітникам, про нього. Зрештою, багато цікавого знав про нього, бо його дружина була дочкою коваля Поплавського, що жив на Бориславському тракті, з правого

боку, як їхати з Дрогобича на Борислав перед потічком. Саме там, де зараз магазини «Спорттовари». Двір Поплавського був великий, мав добрий заїзд. На оборі було завжди гамірно, багато людей чекало, коли коваль зробить потрібну роботу, сиділи і говорили, розказуючи різні билиці. Франко мав би багато чого наслухатись. За весь час свого перебування в Дрогобичі, Кобилецький Іван проживав у свого тестя Поплавського.

Але в раді міста був цікавий урядник, бувший вчитель Мельнирович. Він переконливо підказав, що Бориславська вулиця для перейменування не підходить, бо вона втратила український національний вигляд, адже проживають переважно євреї і звернув увагу на вулицю Лішнянську, яка теж мала відношення до Франка, по якій не раз ходив додому Франко, навпростець, минаючи с. Лішня. Що цікаво – лише по вулиці Бориславській під № 37 зберігся єдиний будинок М. Дрогобича старого галицького типу, який пам'ятає юного Франка, рядом стоїть керниця, з якої не раз він пив воду. В ньому весь час проживав Кузик Теодор 1849 року народження, який помер в 1939 році.

15 червня 1926 року міський уряд змушений був дати дозвіл на перейменування вулиці Лішнянської. Збори відбулися в залі кіно «Штука».

Доповідь про Франка виголосив відомий учений Іларіон Свенціцький, що добре знав письменника. Потім великий здвиг людей рушив на вулицю Лішнянську. Мешканці вулиці вже заздалегідь на вікнах наклеїли портрети Івана Франка з датами життя, які спеціально для цього свята були надруковані.

О 14 годині відбулося перейменування вулиці. Недалеко замаєної читиною просвітянської читальні було вкопано стовп з новою таблицею, на якій по-українськи було написано «Вулиця Івана Франка».

Голова «Робітничої громади» Євстахій Лоек після короткого вступу відкрив таблицю. Промови виголосили Рудольф Скибінський, Іларіон Свенціцький та від міської Ради Мельнирович. Там і було зроблено фото.

19 червня на вулиці Ів. Франка недалеко церкви у простій селянській хаті, так званій «просвітянській читальні» відбулися збори, в яких взяло участь більше трьохсот чоловік – переважно інтелігенції.

20 червня п'ятитисячна колона дрогобичан і гостей – найбільше зі Стрия приходом від центру міста рушила до вулиці Сніжної, де мала відбутися закладка каменю на будівництво гімназії ім. Франка (тепер сер. школа № 1). Заплановане тут свято довелося відкласти черев зливу.

Також 21 червня у дворі кінотеатру «Штука» (тепер «Юність» на вул. Шевченка) відбулися великі збори. До франківських днів також спеціально товариство «Робітнича громада ім. Франка» виготовило червоний прапор, на якому було намальовано портрет Івана Франка. Роботу виконав художник-самоук член «Робітничої громади» Микола Уневич.

Товариство «Робітнича громада ім. Ів. Франка» мало досить велику як на той час бібліотеку, теж ім. Ів. Франка, яка нараховувала більше 5 тисяч книжок.

Більшість з яких була на укр. мові, були також на польській та російській мовах. Було багато книжок виданих на Радянській Україні. Бібліотека мала всю «Зорю», підшивки всіх тогочасних газет і журналів, перші видання Шашкевича, всі видання Івана Франка, адже бібліотека носила його ім'я. Існував прекрасно оформлений архів, який читачам не видавався. Було багато дуже старих книжок, вони були гарно оправлені. Ці книжки були подаровані свідомими і щирими дрогобичанами.

Книжки з бібліотеки позичалися – тільки членам товариства, яких в 1930 р. нараховувалось 180 чоловік. Члени платили вкладки в товариство по 50 грош на місяць, але були люди, що давали 1 і 5 золотих. Якщо хто з читачів перетримав книжку більше дозволеного часу 14 днів, то платив 10 грошів штрафу. Штрафи йшли на закупку нових книжок і на опрацювання старих. Бібліотекою ім. Івана Франка на громадських засадах з 1929 року по 1939 рік завідував Губицький Іван Михайлович.

Товариство «Робітнича громада» мало свої відділи у повіті, це: Борислав, Стебник, Східниця, Добрівляни, Опака. Ці відділи мали теж свої бібліотеки, які вели між собою жвавий обмін книжок. Бориславською роб. громадою в 30-роки завідував Сікевич і Гірник, а дрогобицькою перед II-ю світовою війною – Кашуба Володимир.

При бібліотеці ім. Ів. Франка існував хор робітничої громади, який було організовано в 1920 році. Першим диригентом і засновником був Гриць Кобільник зі Стрийської вулиці. Згодом керував Ярослав Камінський, активний пропагандист і любитель народної пісні, він же і учасник хору «Дрогобицький баян». З хором працював безплатно (рівночасно був безробітним). Учасники хору роб. громади були переважно робітники, дрібні ремісники та безробітні. В 1932 році в хорі нараховувалось 36 учасників, з них 16 жінок та 20 чоловіків.

Серед активістів хору треба відмітити Катрич Івана, Мудрик Анатолія, Євстафія Мирона, Поплавського Йосипа, Шкода Нестора, Вельгуш Євгена, Скрипук Ярослава, Губицького Івана, Івасів Олену, Губицьку Михайлину, Наливану Степанію, Драгуцук Іванну, Довжанську Олену, Коцюбу Теклю, Савицьку Ольгу. Також Я. Камінський в 1935 році організовує і керує хором «Просвіти» на вулиці Івана Франка, який нараховував 40 чоловік, а серед активних учасників відзначився соліст Ярослав Дершко.

А в передвоєнні роки хором робітничої громади м. Дрогобича керував Володимир Дуб, рідний брат якого Теофіл Дуб був диригентом хору «Бориславський баян».

Кредо хору був «Вічний революціонер» Лисенка на слова Каменяра. Цей колектив давав концерти переважно по селах Дрогобицького району. Неодноразово відвідував рідне село Франка – Нагуєвичі. На запрошення Михайла Фрайта з с. Лішні виступав і в читальні цього села. В програму входили твори Леонтовича, Лисенка, Матюка, Вахнянина, Дениса Січинського та народні пісні.

В репертуарі хору були постійно такі твори: «Вічний революціонер», «Марсельеза», «На зустріч ясним зорям» «Червоний прапор», «Закувала та сива зозуля», неодноразово виконувався «Інтернаціонал».

Дівчата хористки ніколи не виступали в національному українському вбранні, адже вони були представники пролетаріату, мали зелені блюзочки з бордовими краватками.

При «роб. громаді» існував і досить плідно розвивався драм. гурток, незмінним керівником якого був Євген Вельгуш. Перші вистави були поставлені ще перед 1-ою світовою війною, які відбувалися в спортивній залі малого ринку, як «Степовий гість», «Сон князя Святослава», та інші. Кожна визначна дата відзначалась свіжою виставою. З 1928 року силами драм. гуртка була поставлена вистава «Украдене щастя». Євген Вельгуш виконував роль Миколи, жандарма – Евстахій Ярема зі Стрийської вулиці, жінка Миколи – Юлія Мисишин. Спочатку вистава виконувалась в «Робітничому домі», а потім в Бориславі, Стебнику, Сілець, Попелі та інших населених пунктах.

На Франкові чи Шевченківські свята завжди зі Львова приїжджав Старосольський Володимир або Темницький і читали доклади. Часто приїжджав член редколегії і дописувач до журналу «Вікна», «Культура» та робітничої газети «Вперед» – Квасниця Іван.

Громада проводила вечорниці, святкувала маланчин вечір під новий рік, влаштовувались андріївські вечорниці, робила запуски та інше.

З 1934 року «Роб. громада» ім. Ів. Франка почала вести підготовку до Франкового ювілею, який намічалось відзначити в 1936 році. В цей час був створений комітет для закупівлі осідку Івана Франка, головою якого був Рудольф Скибінський, заступником Нестор Шкода, секретар Євген Вельгуш, скарбник Іван Катрич.

Також до цього комітету увійшли: Гринь Франко та його жінка Таця, Захар Франко – брат Івана Франка та Микола Франко і його жінка Рузя.

Для закупівлі осідку потрібні були гроші. З цією метою були надруковані в друкарні Левенкопфа в ринку спеціальні відозви, які безплатно надрукував працівник цієї друкарні Угрин Михайло з вул. Ів. Франка. Відозви були розіслані знайомими землякам по цілому світу. Їх одержали Колінко родом з вул. Ів. Франка та Стецик – коваль родом с. Лішня, які працювали в Урагваю, також бувши члени нашої громади, які перебували в Канаді та Америці, де навіть в Детройті видавали газету «Вперед». Цього ж року, тобто 1934, гроші були зібрані і «Робітнична громада» за 2 тисячі злотих купила в Миколи Франка та його родичів Франків осідок, де він народився на хуторі «Гора» з метою, щоб на ньому побудувати музей Ів. Франка і робітничу дитячу оселю. Якраз і тоді восени 1934р. в «Робітничому домі», де знаходилась «Робітнична громада ім. Ів. Франка», коли була підписана купна, були зроблені фото № 1, 2, 3. Купну завіряв Гнат Жакі, а співавтором контракту був Осип Смольницький.

Для відзначення 20-и річчя з дня смерті Івана Франка при «Робітничій громаді» ім. Ів. Франка був створений Франківський комітет, ним став сам виділ робітничої громади на чолі в Рудольфом Скибінським. Вирішено було провести відзначення цієї дати на садибі Ів. Франка, в с. Нагуєвичі. 31 травня 1936 року. Роб. громада м. Дрогобича для цього свята навіть заказала металічні значки у вигляді книжечки. Також до цієї дати були ще виготовлені круглі значки з портретом Ів. Франка та написом «Іванові Франкові – Дрогобицька земля».

Саме свято мало відбутися без прапорів і політичних промов, щоб тим самим не дратувати людей різних поглядів. Селяни з Нагуєвич дали дошки, а робітники члени роб. громади зробили сцену, на якій за програмою мав бути лише червоний прапор «Роб. громади ім. Ів. Франка» з його портретом.

Небіж Івана Франка (син Франкового брата Захара – Микола Франко, за часів німецької окупації розстріляний) якраз попав під вплив директора школи с. Нагуєвич Камінського, члена партії УНДО, який Миколу переконав, що на свято обов'язково треба вивісити тризуб, адже навіть поляки, яке би свято не відзначали, завжди є їхній орел. І Микола Франко виготовив з читини тризуб. На свято з'їхалося багато людей різних поглядів і переконань. Прибуло багато членів КПЗУ з м. Дрогобича та сіл повіту.

Члени КПЗУ переконали Миколу, який був теж комуністом, що тризуб потрібно зняти. На тризуб було закинено червоний профспілковий прапор Стебницької Селіни з польським написом «Пролетарі всіх країн єднайтеся». Аж тут зі сторони с. Ясениця почали надходити члени ОУН з жовто-синіми прапорами. Вони почали прориватись до сцени, щоб зірвати прапор. Почалася невеличка суматоха. Голова Бориславської робітничої громади, вже людина похилого віку, який завжди ходив з палицею, Сікевич одного з панадників добре огрів по плечах. Охоронці порядку члени роб. громад опанували становищем. Так, що свято відбувалося по плану. На сцену вийшов хор «Робітничої громади» м. Дрогобича, який під керівництвом Я. Камінського виконав «Вічний революціонер». Потім з короткою доповіддю виступив Володимир Старосольський. Знову заспівав хор «Засіяло сонце золоте» та «Слава» на слова Ів. Франка, «Він живе пісні співає». Також одну пісню на слова Франка виконав хор роб. громади с. Добрівляни, яким диригувала Яворська Наталія. Дівоче прізвище Дуцяк.

По дорозі зі свята було вчинено кілька нападів з с. Нагуєвичі, Унятичі та с. Лішня. Також в м. Дрогобичі біля гімназії ім. І. Франка товариства «Рідна школа» відбувся мітинг, на якому виступали Витвицький та Ільницький. Та було відкрито меморіальну дошку.

Не раз з важкими труднощам, долаючи різні існуючі перешкоди, дрогобичани вшановували, як могли, свого славного земляка, як підказувала совість, як дозволяло їхнє матеріальне становище. На це надихав Великий Каменяр, який не тільки мріяв, а й боровся за «людське щастя і волю», саме цим він заслужив

повагу і шану не тільки у своїх земляків, але й безсмертну пам'ять в усіх передових людей світу.

Записав Сов'як Петро Володимирович, який проживає в м. Дрогобич, вул. Космонавтів, 10, кв. 70 на основі спогадів Губицького Івана Михайловича, який народився 6 жовтня 1901 р. в м. Дрогобичі і проживає там же по вул. Бориславській, 27, кв.1.

1986 р.

/підпис/
(Сов'як)

ЛНЛММІФ. Фонди музею. Група «Ор». Інв. № 4695. Рукопис.

Vira BON

TO THE HISTORY OF THE HONOURING OF IVAN FRANKO'S MEMORY IN DROHOBYCH REGION (1920-1936s.)

The article, based on documents stored at the Lviv National Literary and Memorial Museum of Ivan Franko, describes the difficulties with honouring of the Ivan Franko's memory in the Drohobych-Boryslav region in the 20-30's. Here the political impact on the population had Ukrainian Social-Democratic Party and its affiliated society "Ivan Franko's Workers Community", who united with the Communists and formed a confrontation with the folk national-liberation movement.

Key words: Days of Ivan Franko's memory, Hryn Franko, Ivan Hubytskyi, "Book of Society "Ivan Franko's Workers Community" in Drohobych. 1912-1932's", "Ivan Franko's Children's home", Rudolf Skybinskyi, Vasyl Kotsiuba, relay race of cyclists.